

Spørreundersøkelse om oppdretters kostnader fra merdkanten til markedspris

Dato: 24. august 2023

Forfattere: Leo A. Grünfeld, Oddbjørn Grønvik, Einar Stoltenberg Wahl

I dette notatet presenterer vi resultater fra en spørreundersøkelse om oppdretters kostnader for slakt av fisk. Vi drøfter deretter resultatene opp mot forslaget i Finansdepartementets høringsnotat av 29. juni om «Prisråd for havbruk og fastsetting av bruttoinntekt i Grunnrenteskatten».

1.1 Bakgrunn – om spørreundersøkelsen

Utgangspunktet for denne spørreundersøkelsen er at Finansdepartementet sendte ut et høringsnotat om bruk av «Prisråd for havbruk og fastsetting av bruttoinntekt i Grunnrenteskatten» den 29. juni. Høringsfristen er satt til 4. september. Forslaget innebærer at grunnrenteskatten skal knyttes til verdien av fisken på «merdkanten». Det innebærer at kostnader knyttet til håndtering av fisken fra den forlater merden og til det stadiet der den blir priset i markedet skal trekkes fra de såkalte normprisene. Dette handler om kostnader knyttet til brønnbåtjenester, slakt, evt. innfrysing, pakking og transport til stedet der varene skal leveres. Det legges opp til at prisrådet kan fastsette disse kostnadene heller enn å benytte faktiske kostnader dokumentert i form av fakturaer.

Å benytte normerte kostnader vil i mange tilfeller kunne innebære at det er et avvik mellom faktisk og skattemessig verdi av disse tjenestene. Dette kan igjen føre til et avvik mellom faktisk inntekt og inntekten som legges til grunn for beregning av skatt for oppdretter. Det kan rent faktisk også være krevende å etablere relevante normkostnader dersom variasjonen er stor gjennom året, på tvers av aktører og med ulik respons til ulike ekstraordinære hendelser. I hvilken grad kostnadene i denne delen av verdikjeden varierer er derfor relevant beslutningsinformasjon.

For å få belyst graden av variasjon utarbeidet vi derfor en spørreundersøkelse til slakteriene og brønnbåtrederiene i oppdrettsnæringen. Vi distribuerte undersøkelsen til 44 slakterier og 21 brønnbåtrederier. For brønnbåtrederiene fikk vi for få svar til å kunne gjengi relevante resultater. I det følgende presenterer vi derfor kun resultatene fra slakteriene.

Undersøkelsen omhandler i all hovedsak prisvariasjoner internt i slakterier og mellom slakterier. I tillegg vurderes dette opp mot hvorvidt slakteriene både utfører tjenester for eksterne kunder og/eller oppdrettsselskaper som operer i samme konsern som slakteriet. Dersom variasjonen er stor langs begge dimensjoner blir det nærmest umulig å identifisere faktorer som kan benyttes for å etablere en relevant normkostnad/normpris for slakterikostnader. Det samme argumentet gjelder for andre kostnader som påløper mellom merdekanten og punktet for prising av laksen i markedet.

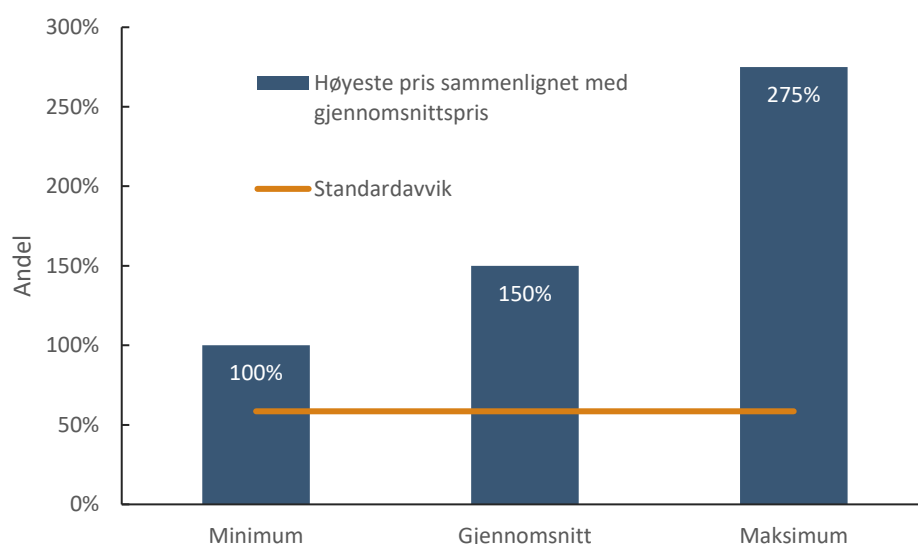
1.2 Resultater

1.2.1 Variasjon i priser internt i slakteriene

Vi stilte alle slakteriene en rekke spørsmål om deres gjennomsnittspriser og graden av variasjon gjennom året. Av konfidensialitetshensyn har vi ikke fått oppgitt den faktiske gjennomsnittsprisen. Vi har kun innsikt i prosent avvik fra gjennomsnitt.

Vi starter med å se på variasjoner i priser per kilo fisk internt i hvert enkelt slakteri. Først ser vi på hvor stor avstand det er mellom slakteriets maksimale pris satt i løpet av 2022/2023 og slakteriets gjennomsnittlige pris i samme periode. Her ser vi at utslagene er store. I snitt for alle slakteriene ligger maksprisen 50 prosent høyere enn den vanlige gjennomsnittsprisen de opererer med. Det høyeste avviket er på 175 prosent. Fra andre deler i undersøkelsen finner vi at disse store utslagene i stor grad handler om slakting i ekstraordinære situasjoner.

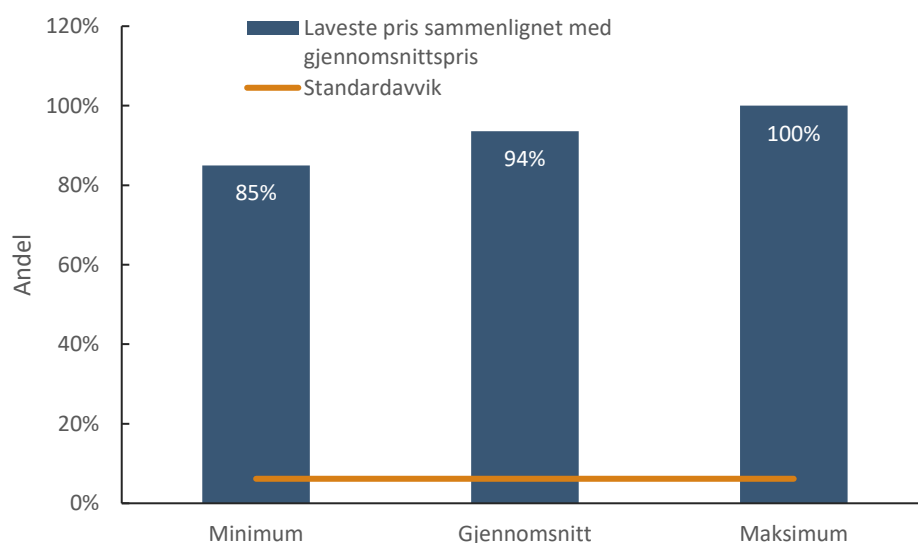
Variasjon i priser internt i slakteriet - høyeste pris sett i forhold til intern gjennomsnittspris. N=8

Linjen som viser et standardavvik på ca. 65 prosent forteller at det er stor spredning i tallene. Det vil si at de rapporterte tallene ikke i hovedsak ligger rundt 150 prosent. De brer seg ut mellom 100 og 275 prosent.

I figuren under ser vi på det samme mønsteret, men nå fokuserer vi på avstand fra og slakteriets gjennomsnittlige pris ned til laveste pris tilbud i perioden 2022/2023. Søylen viser at avstanden fra gjennomsnittspris ned til laveste pris er langt mindre. Sagt med andre ord: Prisspredningen er på ingen måte jevnt fordelt rundt gjennomsnittet. Det er de ekstraordinære prisøkningene som driver variasjonen. Det handler med andre ord om prissjokk som det er vanskelig å forutse og forberede.

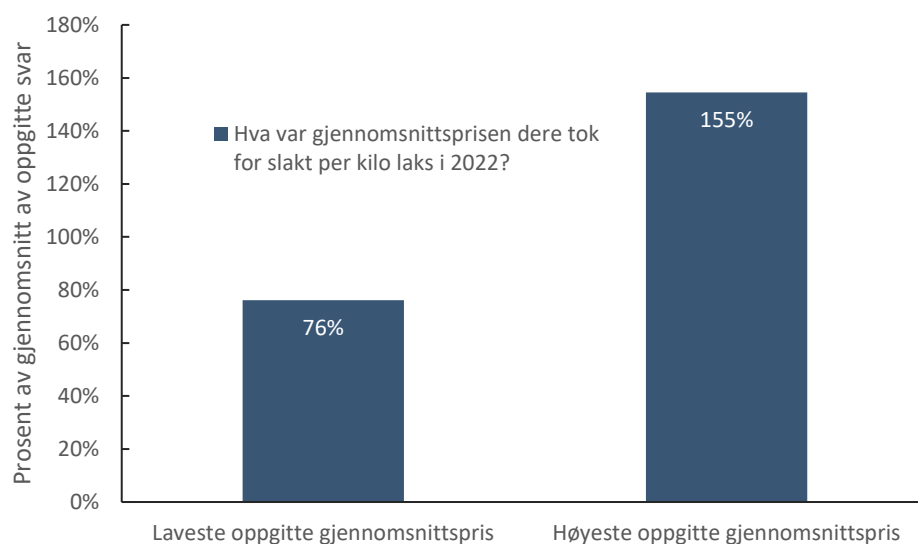
Variasjon i priser internt i slakteriet - laveste pris sett i forhold til intern gjennomsnittspris. N=8

1.2.2 Variasjoner i pris mellom slakterier

Det er ikke bare stor variasjon i priser innen ett slakteri. I figuren under ser vi på variasjon i gjennomsnittspriser mellom slakterier.

Spørsmål 4: Hva var gjennomsnittsprisen dere tok for slakt per kilo laks i 2022? N=11

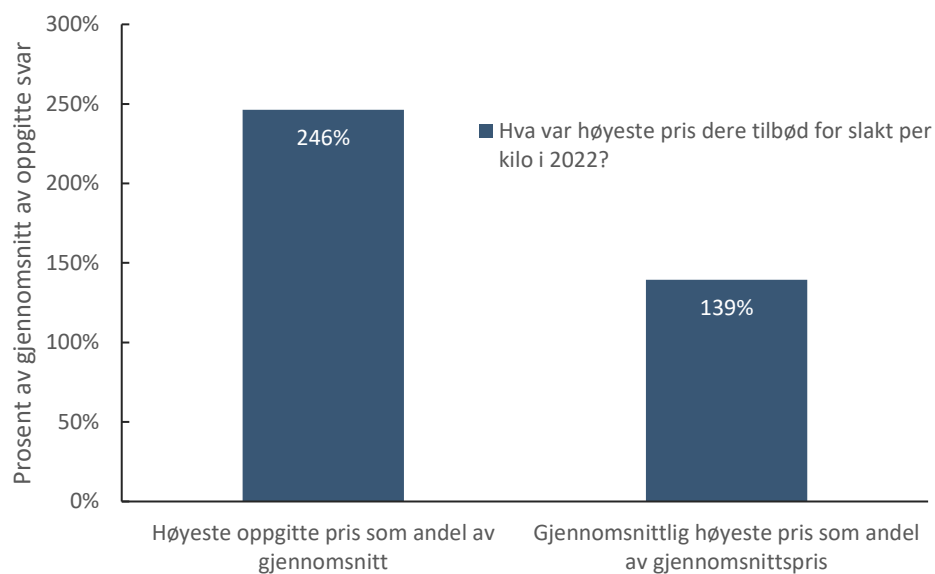

Vi ser at laveste gjennomsnittspris ligger 24 prosent under snittet for alle. Den høyeste ligger 55 prosent høyere enn snittet for alle. Dette forteller at det ikke bare er et komplekst prisbilde innen hvert slakteri, men også et prisbilde med stor variasjon mellom slakterier. Det kan være drevet av geografi, noe vi ikke klarer å identifisere, men høyst sannsynlig er det også drevet av slakterienes størrelse og alder/produktivitet. En normregulering av

slaktekostnader må med andre ord klare å skille mellom hva som er drevet av slakterispesifikke drivere og hva som er styrt av variasjoner internt i slakteriet gjennom året.

I figurene under nyanserer vi ytterligere variasjonen mellom slakteriene. Her ser vi på variasjon i laveste pris på tvers av slakteriene.

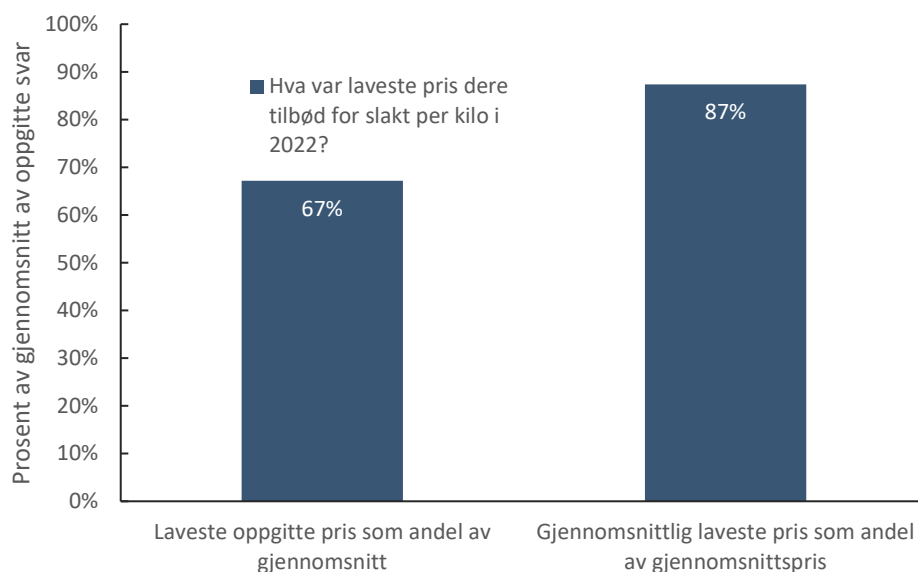
Spørsmål 6: Hva var høyeste pris dere tilbød for slakt per kilo i 2022? N=8

Slakteriet med høyeste oppgitte pris av alle hadde en pris som var 246 prosent av gjennomsnittsprisene for alle slakterier. Hvis vi bare sammenligner med høyeste tilbudte pris hos alle så er avviket mye mindre (39 prosent).

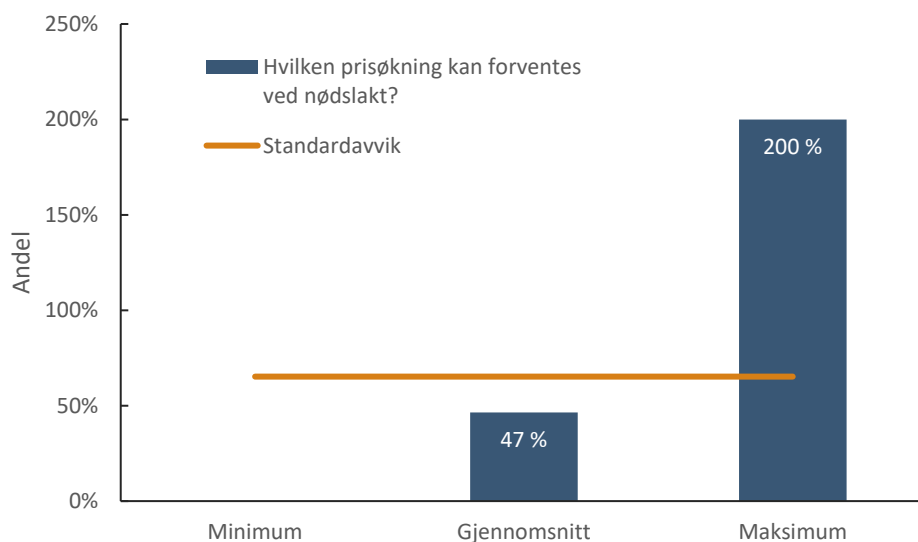
Den som oppgir laveste prisnivå av alle har en pris som ligger 33 prosent lavere enn gjennomsnittet for alle priser. Det er ikke så voldsomt lavt og bekrefter igjen at det ikke er de lave prisene som skaper variasjon. Søylen til venstre viser avviket mellom denne laveste prisen og snittet for den laveste prisen hos alle andre slakterier. Avviket er lite.

Spørsmål 5: Hva var laveste pris dere tilbød for slakt per kilo i 2022? N=8

Figuren under viser hvilken prisøkning som kan forventes ved nødslakt.

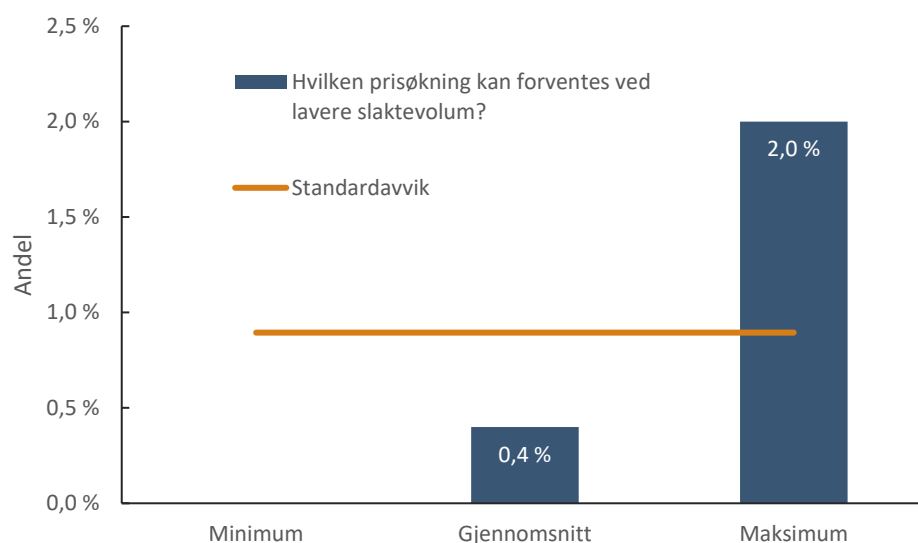
Spm. 7.1: Hvilken prisøkning kan forventes ved nødslakt? N=8

Resultatet viser en svært stor variasjon blant slakteriene. Mens minst ett slakteri svarer at nødslakt ikke fører til prisøkning, er den gjennomsnittlige økningen på 47 %. Aktøren som oppgir høyest økning, svarer at denne kan stige med hele 200 % ved nødslakt. Standardavviket er på 65 %, som tydelig viser at det er stor variasjon blant slakteriene.

Figuren under viser hvilken variasjon som kan forventes ved lavere enn avtalt slaktevolum.

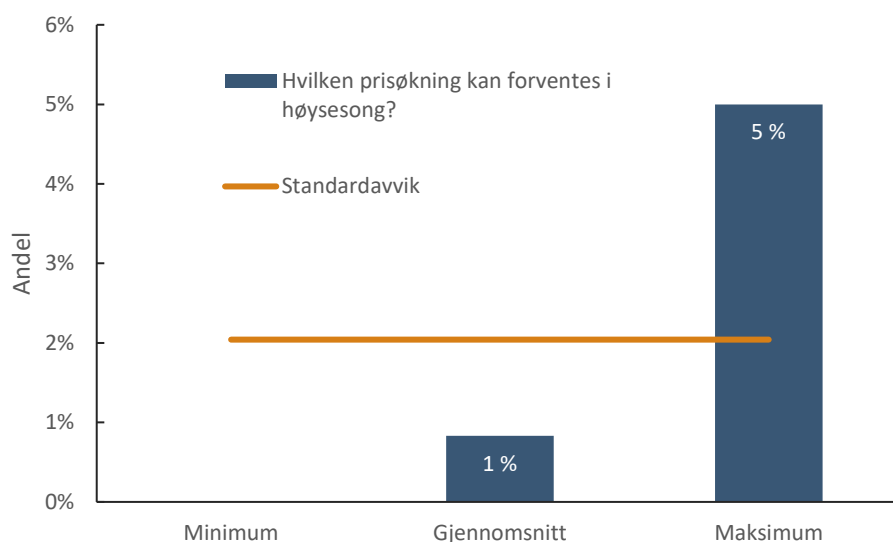
Spm. 7.2: Hvilken prisøkning kan forventes ved lavere slaktevolum? N=5

Sammenlignet med nødslakt er variasjonen fra gjennomsnittet forholdsvis lav når slaktevolumene er mindre enn avtalt. I gjennomsnitt er den 0,4 % høyere, mens respondenten som har oppgitt høyest variasjon oppgir at dette kan gi 2 % høyere pris.

Produksjonen og utslaktingen av laks er ikke jevnt fordelt gjennom året. Den toppe seg på sensommeren og høsten, og er lavere på vinteren når fisken vokser saktere. Dette kan tenkes å ha en effekt på prisingen av slakteritjenester. Den neste figuren viser hvilken prisøkning som kan forventes i høysesongen.

Spm. 7.3: Hvilken prisøkning kan forventes i høysesong?

I gjennomsnitt oppgir respondentene at det en prisøkning på 1 % under høysesong. Dette er noe høyere enn i tilfellet med lavere enn avtalt slaktevolum, men vesentlig lavere enn under nødslakt.

Tabell 0-1: Antall fylker respondentene opererer i (dvs. fylkestilhørigheten til lokalitetene de kjøper fisk fra)

Antall fylker	
Ett fylke	7
To fylker	3
Tre fylker	1

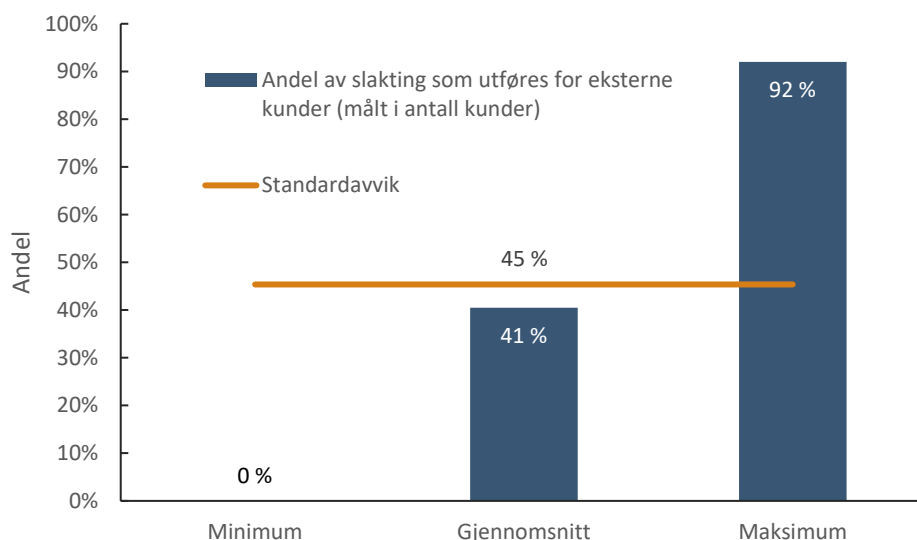
1.2.3 Grad av internkjøp og eksterne kunder

Respondentene ble stilt spørsmål om de utfører interne oppdrag (altså om fisken de kjøper er fra oppdretter innenfor samme konsern) og i hvilken grad de også har eksterne kunder.

90 prosent av våre 11 respondenter utfører interne oppdrag. Dette er en marginalt høyere andel enn i populasjonen vår på 44 slakterier, hvor vi anslår at andelen slakterier som er del av et integrert konsern er omtrent 85 prosent.

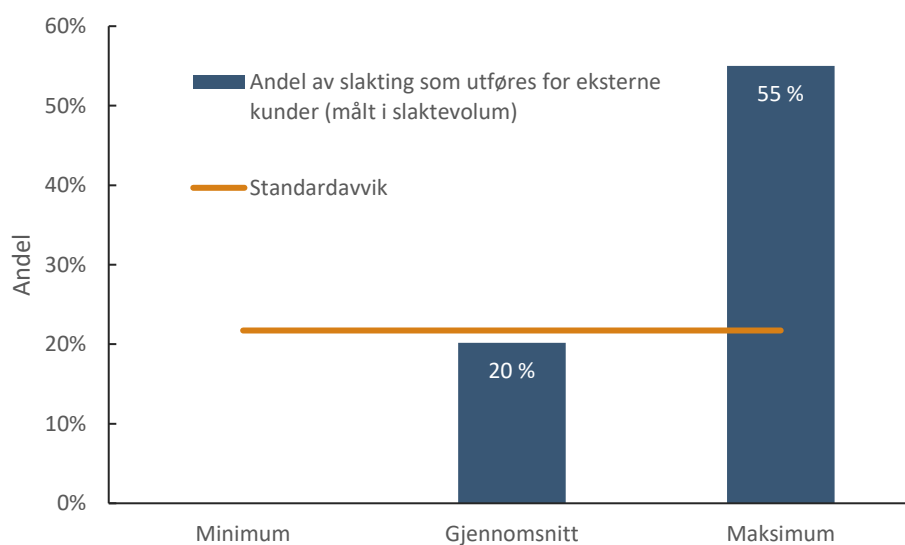
Alle disse fikk spørsmål om hvor stor andel av slaktingen deres som er fra eksterne kunder, henholdsvis målt i antall kunder og slaktevolum. Resultatet er gjengitt i figuren under.

Spørsmål 2: Hvor stor andel av slakting utføres for eksterne kunder (målt i antall kunder)? N=8

Noen av slakteriene betjener kun egen oppdrettsvirksomhet, men i gjennomsnitt er 41 % av kundene til respondentene eksterne oppdrettere. Det er imidlertid stor variasjon, og standardavviket er på hele 45 %.

Spørsmål 3: Hvor stor andel av slakting utføres for eksterne kunder (målt i slaktevolum)? N=10

Når vi måler basert på slaktevolum er andelen eksterne noe lavere. Her er gjennomsnittet på 20 %, og standardavviket er igjen noe høyere på 22 %.

Når disse to figurene ses i sammenheng, forteller de at slakterienes eksterne kunder står for en lavere del av volumet enn de interne. Med andre ord kjøper slakteriene i snitt mer laks fra kunder som hører til samme konsern som seg enn fra eksterne kunder. Spredningen på tvers av slakteriene ser imidlertid ut til å være relativt lik enten vi måler etter antall kunder eller volum.

2 Metodevedlegg: Detaljer om spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen som ble utsendt for datagrunnlaget i rapporten blir forklart i dette kapittelet. Det tar for seg bakgrunnen for undersøkelsen, gjennomføring av undersøkelsen, beskrivelse av hvordan anonymitet ble opprettholdt og tilsendt informasjon skulle bearbeides for å ikke bidra til å påvirke konkurranse i markedet og de ulike spørsmålene som ble stilt.

Distribusjon av undersøkelsen

Spørreundersøkelsen ble produsert av Menon og sendt ut på e-post til to ulike ledd av verdikjeden, brønnbåtrederiene og slakteriene. Dette var for å belyse hvor varierte prisene/kostnadene er i to av de mere variable delene av verdikjeden. Undersøkelsen for slakteriene ble sendt ut 10. august og gikk til 44 slakterier. Undersøkelsen for brønnbåtrederiene ble sendt ut 16. august og gikk til 21 rederier. Svarfristen for begge spørreundersøkelsene var 23. august. For slakteriene var det 11 respondenter som tilsvarer en responsrate på 25 prosent. Det var for få respondenter blant brønnbåtrederiene til at resultatene kunne gjengis.

Konfidensialitet

Ettersom informasjon om priser/kostnader i de ulike leddene av verdikjeden er høyst sensitiv for konkurranse, garanterte vi full konfidensialitet og informasjon som ble tilsendt ble bearbeidet slik at den ikke skulle bidra til å påvirke konkurransen i markedet. Advokatselskapet KCO har fungert som mellomledd mellom respondentene og Menon Economics. KCO mottok svarene fra spørreundersøkelsen, sammenstilte informasjonen og utarbeidet statistiske samlemaal som deretter ble oversendt til Menon. Det var kun KCO som fikk se ikke-anonymiserte svar og ingen oppgitte kroneverdier ble oversendt til Menon.

For å sikre at informasjonen ikke skal påvirke konkurransen i markedet er alle tall som publiseres i form av prosent variasjoner rundt avidentifiserte gjennomsnitt. Slik sikres relevante tallgrunnlag uten at noen får innsikt i spesifikke kostnadsnivåer.

Spørsmål

Ved distribusjon av undersøkelsen ble det presisert at dersom en aktør hadde flere enn ett slakteri/brønnbåtrederi skulle spørsmålene besvares for hver enkelt enhet.

For slakteriene inneholdt undersøkelsen følgende spørsmål:

Spørsmålsnummer	Spørsmålstekst	Svarstype
1	Tilbyr deres bedrift interne slakteritjenester for oppdrettere som eies av samme konsern som dere?	Ja/Nei
2	Hvis ja, hvilken prosentandel av slakting (målt i antall kunder) utføres for eksterne kunder (ikke eid av samme konsern som dere)?	%
3	Hvis ja, hvilken prosentandel av slakting (målt i slaktevolum) utføres for eksterne kunder (ikke eid av samme konsern som dere)?	%
4	Hva var omlag gjennomsnittsprisen dere tok for slakt per kilo laks i 2022?	Kr
5	Om lag hva var laveste pris dere tilbød for slakt per kilo i 2022?	Kr
6	Om lag hva var høyeste pris dere tilbød for slakt per kilo i 2022?	Kr

7	Om lag hvilken prisøkning (i prosent) per kilo slaktet fisk kan forventes under følgende forhold: Leveranse knyttet til nødslakt	%
8	Om lag hvilken prisøkning (i prosent) per kilo slaktet fisk kan forventes under følgende forhold: Lavere volum enn avtalt	%
9	Om lag hvilken prisøkning (i prosent) per kilo slaktet fisk kan forventes under følgende forhold: Levering i høysesong	%
10	I hvilket fylke eller fylker opererer dere (anleggene dere får levert fisk fra)?	Fylker

For brønnbåtrederiene inneholdt undersøkelsen følgende spørsmål:

Spørsmålsnummer	Spørsmålstekst	Svartype
1	Tilbyr deres bedrift brønnbåttjenester til oppdrettere som eies av samme konsern som dere (såkalt interne)?	Ja/Nei
2	Hvis ja, hvilken prosentandel av brønnbåttjenester (målt i antall kunder) utføres for eksterne kunder (ikke eid av samme konsern som dere)?	%
3	Hvis ja, hvilken prosentandel av brønnbåttjenester (målt i fiskevolum) utføres for eksterne kunder (ikke eid av samme konsern som dere)?	%
4	Hva var om lag gjennomsnittsprisen dere tok for frakt av fisk fra anlegg til slakteri per kilo laks i 2022?	Kr
5	Om lag hva var laveste pris dere tilbød for frakt av fisk fra anlegg til slakteri per kilo laks i 2022?	Kr
6	Om lag hva var høyeste pris dere tilbød for frakt av fisk fra anlegg til slakteri per kilo i 2022?	Kr
7	Om lag hvilken prisøkning (i prosent) per kilo fraktet fisk til slakteri kan forventes under følgende forhold: Frakt knyttet til nødslakt	%
8	Om lag hvilken prisøkning (i prosent) per kilo fraktet fisk til slakteri kan forventes under følgende forhold: Betydelig lavere volum enn avtalt	%
9	Om lag hvilken prisøkning (i prosent) per kilo fraktet fisk til slakteri kan forventes under følgende forhold: Frakt i høysesong	%
10	I hvilket fylke eller fylker opererer dere (anleggene dere frakter fisk fra)?	Fylker